

”Eestä vapauden - eestä kotimaan”

**Viljo Törmälän päiväkirjamerkinnät
vapaussodan ajalta vuonna 1918**

Toimittanut Pirkko Jurvelin

”EESTÄ VAPAUDEN, EESTÄ KOTIMAAN!”

**Viljo Törmälän päiväkirjamuistiinpanot
vapaussodan ajalta vuodelta 1918**

Toimittanut

Pirkko Jurvelin

© 2017 Pirkko Jurvelin

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-951-568-121-8

ALKUSANAT

Viljo Törmälä (s. 31.12.1892, k. 8.7.1968), minun ukkini, oli 26-vuotias vapaussodan syttyessä. Hän oli valmistunut opettajaksi Kajaanin seminaarista ja työskenteli ensimmäisessä työpaikassaan Saarijärvellä Lanneveden koululla. Viljo koki elämäntehtäväkseen opettamisen, kasvattamisen, eikä hän aluksi ollut kovin halukas osallistumaan veljessotaan, kuten hän sisällissotaa myös nimitti. Velvollisuudentunto voitti, ja niin Viljo lähti monien muiden valkoisten vapaaehtoisten mukana sotimaan 1.3.1918.

Suomen sisällissota käytiin Suomen hallituksen ja sitä vastaan kapinoimaan nousseen Suomen kansanvaltuuskunnan johtamien joukkojen välillä 27.1.1918–15.5.1918. Hallituksen joukkoja, valkoisia, avusti taisteluissa Saksan armeija noin 13 000: n sotilaan voimalla, Neuvosto-Venäjä tuki punaisia. Kansalaissota on Suomen historian ristiriitaisin tapahtuma, ja nuo sadan vuoden takaisten tapahtumien vaikutukset ulottuvat muodossa tai toisessa tähän päivään asti.

Viljo Törmälän sotilaspassissa on koukeroisella, kauniilla käsialalla kirjoitettuna seuraavanlainen teksti: Sotilaskoulutus ja palvelus (sekä armeijassa että

suojeluskuntajärjestössä): ”Vapaaehtoisena vapaussodassa 1.3.–18 alkaen, Vöyrin sotakoulussa 10.3.–18 alkaen, Tampereen valloituksen jälkeen komennettu Etelä-Pohjanmaan Reserv. rykmenttiin no: 5, jossa joukkueenjohtajana ja myöh. kompp. johtajana (Helsingin paraadissa 16/5–18), sen jälkeen Riihimäen Vartiopataljoonassa, josta vapautettu elokuussa 1918. Korotettu aliupseeriksi Tampereen valloituksen jälkeen, suojeluskuntavääpeliksi 1919.” Sotilaspassin liitteessä mainitaan, että Viljo Törmälä on toiminut Torniossa sotasairaalan talouspäällikkönä 13.10.1939 – 1.6.1940.

Löysin ukin sodanaikaiset päiväkirjat vanhempieni papereiden joukosta. Luin tekstit yhden päivän aikana ja tiesin heti, että ne täytyy julkaista. Tahdon jättää Viljo–ukin perinnön omille lapsilleni, lastenlapsilleni ja myös muille suomalaisille, sillä sisällissota on osa meidän kaikkien suomalaisten historiaa. ”Niin sielusta toivoisin, että sopu, rauha, rakkaus ja onni palaisi raukoille perukoille Suomen ” (Viljo Törmälän päiväkirjasta 26.2.1918)

28.1.1918

Ne lähtivät tänään. Viisi miestä Kyyränkylältä Jyväskylään: suojeluskuntalaisia, kirkonkyläläisiä ja karstusiakin. Ja ne varmaan menivät kaikki siinä uskossa, että he Suomen vapauden puolesta taisteluun riensivät. Ja kuitenkin joillakin rintaa sanoa, että he ovat ”lahtareita”. Villi kiihko minunkin valtasi: olla mukana Suomen eteen, mutta se laimeni jo: veljeys, miksi veljesveri. Kuka pohjaltaan on oikeassa. Mutta vakaumus minussa varttunut on, ettei ainakaan Suomen sosialismi ole uuden ajan ihanne, se ei ole tervettä, se on kytketty venäläiseen saastutukseen ja kyllin se ei ole korvaansa kallistanut sille, mitä veljesveri huutaa maasta. Syytä toisissakin. Vakaumus alkaa kypsyä: Suomen tulevaisuuden tuki: pikkuviljelijän elämä, koko maaseutu vain omistajiksi, kaikki isäntiä, pois rengin mieli ja torppari, maaseutu sivistysarvoja lisäämään ja sen pohjalla vasta teollisuus. Ja isänmaallinen, siveellinen henki korkealle työhön ja aatteellisuuteen, kunpa niin voisikin koko sielustaan ja jätin voimin.

29.1.1918

On aikaa ihmeellistä. Suomen vapauden synnyintuskiako. On kuin kuumetta ilmassa, kummaa kuohuntaa. Pohjanmaako jo vapaa! On Ilkka

haudastaan noussut. Kerranko ikeen taas pudisti pohjalainen. Kiihkoa tunsin taas: kun Pohjanmaalla mukana olisi. Oman heimon rintamalla. Mitä tullenee täällä, mihin johtanee meidät. Sankareita sentään ne, jotka uskalsivat. He Suomen eteen tekevät mitä tekevät. Kunnia heille.

En kohta ymmärrä, mitä tuleva on. Mitä kaikkea mahtaneekaan lähiaika tuoda mukanaan. Ken tietää sen. Oi Jumala! Anna aueta ihmissydänten huomaamaan, mikä on oikeus, missä vääryys. Anna voimasi. Älä hukuta kansaasi kesken sen vapauden koittoa. Ehkäise veljesmurha. Avaa silmät, anna totuutesi paistaa pohjan synkille saloille. Kuin käynee kansani mun. Turmion teilläkö kulkenet jo. Ken sen tietää. Mukaanko lähteä. En voine kuitenkaan niin. Täytyy tarkata, tutkia. Ja kuin olisikin: tehdä työtä. Koettaa kasvattaa umpeen niitä arpia, mitä kurja aika tuo. Vaikka kuin olisikin sielun syvyydestä toivoni, että kerran kukoistaisi vapaa, onnellinen Suomi, sen kaikki lapset, jolloin tämä kaikki paha olisi vain pahaa unta. Että itsekkyyys sortuisi, kasvaisi lähimmäisen rakkaus. Ei veljesviha enää koskaan raastaisi meitä. Kun työtä tuohon tehdä voisi, siihen apuasi tuo, taivaan korkein, suo apusi. En minä työtä edes jaksaa kuin haluaisin. Ei aatoskaan tehoo, ei riennä. Kaikki vaan odotuksen huumassa. Pakottaa päätäkin kovin. Mitä tulleneekaan.

30.1.1918

Kurjimman ajoista nyt näit Suomen kansa. Nyt veli vastassa veljeänsä kohta, nyt Suomen sydän revittäänkö, sortuuko nuori vapaus intohimojen telmeeseen, miksi käykään kohtalo Suomen nyt. Mitä tuleekaan se tuomaan mukanaan. Valtias kaiken! Avaa sokaistuneet silmät näkemään kirojen syyt, että kerran koittaisi onnekkaampi hetki, uusi rauha. Ei jaksaksittää, mihin vajonneet olemme nyt. Kun kerran kohoisi kauniimpana, puhtaampana aika, kun nousisi veljessopu, kun yhteisvoimin selvittäisiin kirot. Kun kunnailla näillä kukkisi vielä kerran onnekkaamman ajan puu. Koko sielu toivoo sitä nyt.

31.1.1918

Merkillisin kuukausi Suomen kansan elämässä, mitä koskaan on ollut. Se kantoi vapauden viestin, se toi tiedoksi, että Pohjanmaan miehet ikeen sorron painoja katkovat. He ensin sen tekivät. Ja senkin tiedon saamme: ryssäin liittolaisia on kansastamme osa. Se häpeä ikuinen meille on, Suomen kansa. Sorrettu suuteleeko lyöjänsä ruoskaa ja veljeään sen ruoskalla iskee. Minä olen lukenut ”Työmiestä”, ”Sorretun voimaa” ja ”porvarilehtiä”. Ja vakaumus vahvistuu: se on kurja teko taistella ryssäin täällä olon

puolesta. Jos olisikin veljeys, mutta roistoilu hirveä. Ei tällä aikakaudella kohoa veljesmieli Suomen ja Venäjän kesken. Se on liian lähellä totta, joka puhuu, mitä on niitten veljeys. Miksei luotaisi omalle pohjalle Suur-Suomea. Eikö ole jo sekasikiöitten lauma ja saasta kyllin suuri. Enempääkö vielä kaivataan. Jos ryssät tänne jäädä saavat, se on Suomen vapauden hauta. Kansallisen Suomen loppu. Sekasukuinen mulattiheimo jonkun vuosikymmenen kuluttua asuu täällä. Olemmeko todella sokeita huomaamaan tätä. Varjele, Korkein, vielä Suomelle uusi vapaus, uusi aika. Niin varjele, Korkein ja Pyhin. Ovatko villittyjä – sokeita – tosiaan! Kiukuissaan kuuluvat sosialistit olevan, hammasta takanapäin purren. Mitä on kylvetty? Työväkeä vastaanko? Eivät ne missään sitä vastaan vielä hyökänneet. Mutta tunnuslause: ryssät rajan taa ja hulikaanit tottelemaan lakia!

1.2.1918

Te Pohjanmaan miehet! Miehet kotoisten kunnaitten mailta. Te osoittaneet olette: viel` elää isäin henki. Viel` Ilkka haudastaan nousee, johtaa taistoon miehet, eestä vapauden, eestä kotimaan. Te jalot ja urhokkaat! Te Suomen vapauden lunnassuorittajina ensimmäiset. Te vapauden hinnan ensimmäisinä

maksatte! Pohjanmaan veljet! Kiihko mielen valtaa!
Mukaan tulta hehkuen. Mutta elämä, rakas, tahtoisin
isänmaalle eteen luoda, uutta rakentaa Suomen eteen,
kohottaa ja kasvattaa. Kuin kävisi tällöin. Kuin
kohoisi. Onko liian itsekästä luoda elämää. Olisiko
jaloin elämä taisteluun lähtien, vastoin sortajan valtaa.
Onniko suuri olisi kuolon rantaankin astua
nuoruuden hehkussa tulta tuntien ja palavaa
rakkautta. Sekö suurempaa, epäitsekkäämpää lailla
veljien pohjalaisten, oman heimon rinnalla, häpeäkö
jääda vielä jälkeen olisi, kun kuohuu Pohjanmaa,
kiehuu Karjala, hereille havahtuu koko Suomi. Nouse
Suomeni! Maksa vapautesi hinta. Nouse yhteismielin
puoltaan omaasi, maksamaan vapauden hintaa! Se
pyhä taistelu on! TAISTOHON!

2.2.1918

Opettajainkokoukseen Kolkanniemeen olisi vielä
lähdeittävä. Touhuun ja työhön vain. Oman asian
hyväksi jotain. Mutta se asia suurin! Mukaanko lähteä
olisi, avuksi veljien. Jättääkö rauhan työ, vaikka
sydämen sentään on. Sen keskessäkö mun työni vaatii
isänmaa. Päätös oikea siitä kuitenkin tuleva on! Sillä:
minä rakastan tulisesti isänmaatani, koko sielustani.
Sen hyväksi innolla toimia haluaisin, antaa voimani

hehkeimmän. Arkamielinen minä jonkun verran olen, mutta en pelkääväni luulisi, ainoastaan elämän kaipuu ei soisi niin hukkaan elämän menevän. Hukkaanko. Ei se silloinkaan hukkaan menisi, ehkä kaunein elämä, mutta se, jota sielu kiihkoisesti kaipaa: työ. Työ Suomen ja ihmisyyden eteen. Suorittamattako se jäisi. Kuin parhain tehtävä olisikaan. Tää lauantai-ilta on. Opettajainkokouksessakin oltiin jo. Se oli aika hauska kokous. Juttu kävi hyvin, ja aika nopeaan luisti. Ja Suomen vapaus voittokulkuaan kulkee kohti onnekkaampaa tulevaisuutta. Kun nousisi uusi intoisampi kevät, puhkeaisi kukkaan nuori usko. Vihdoinkin selviää Suomi. Enpä osaa enempää nytkään taas.

3.2.1918

Kuin sun käyneee Suomeni kallis. Mikä kohtalos on. Taistelu käy verinen, raskas. Eteenpäin on kuitenkin määrä, saavutetaanko koskaan. Sen toteutusko vain unelma ois. Ei! Täytyy sen muuttua kerran ja muuttua oikein parhaimmaksi. Työ ikuinen sen siksi kerran muuttava on. Se siksi elämän nyt on pohja ja ponsi ja ikuinen sisältö. Ei nyt osaa lukea eikä toimittaa mitään. On vain ja tollottaa. Odottaa vain ratkaisua jonkunlaista. Sen parhaimmaksi toivon. Eläköön!

”Eestä vapauden – eestä kotimaan” - teos sisältää Viljo Törmälän vapaussodan aikaiset päiväkirjat vuodelta 1918 sekä jonkin verran asioiden historiallista taustaa. Myöhemmin Tornion seminaarin rehtorina työskennellyt Törmälä oli vapaussodan syttyessä nuori opettaja. Tilanne oli hänelle hyvin vaikea: toisaalta velvollisuudentunto painosti häntä liittymään isänmaan vapauttamisen puolesta taisteleviin valkoisiin, toisaalta omaa kansaa vastaan taistelevien, suomalaisen surmaaminen, tuntui ylivoimaisen vaikealta. Päiväkirjamerkinnot kertovat pohdinnoista, päätöksen teosta ja lopulta taisteluun lähtemisestä. Tekstin mukana lukija pääsee osalliseksi elämästä Vöyrin sotakoulussa, Tampereen valloituksesta ja Helsingin voitonparaatista. Rinnalla kulkee tarina nuoresta naisesta, sittemmin kihlatusta ja vaimosta.

”Eestä vapauden - eestä kotimaan” on kirjailija Pirkko Jurvelinin kymmenes teos.

